

C

No. **2737**

Stempel

4 e 2737

EEN ANDER TERTIUM

IN ZAKE

DE BESTRIJDING

DER

RUNDERPEST,

DOOR

H. J. PRAKKE,

Provincialen Veearts van Friesland.

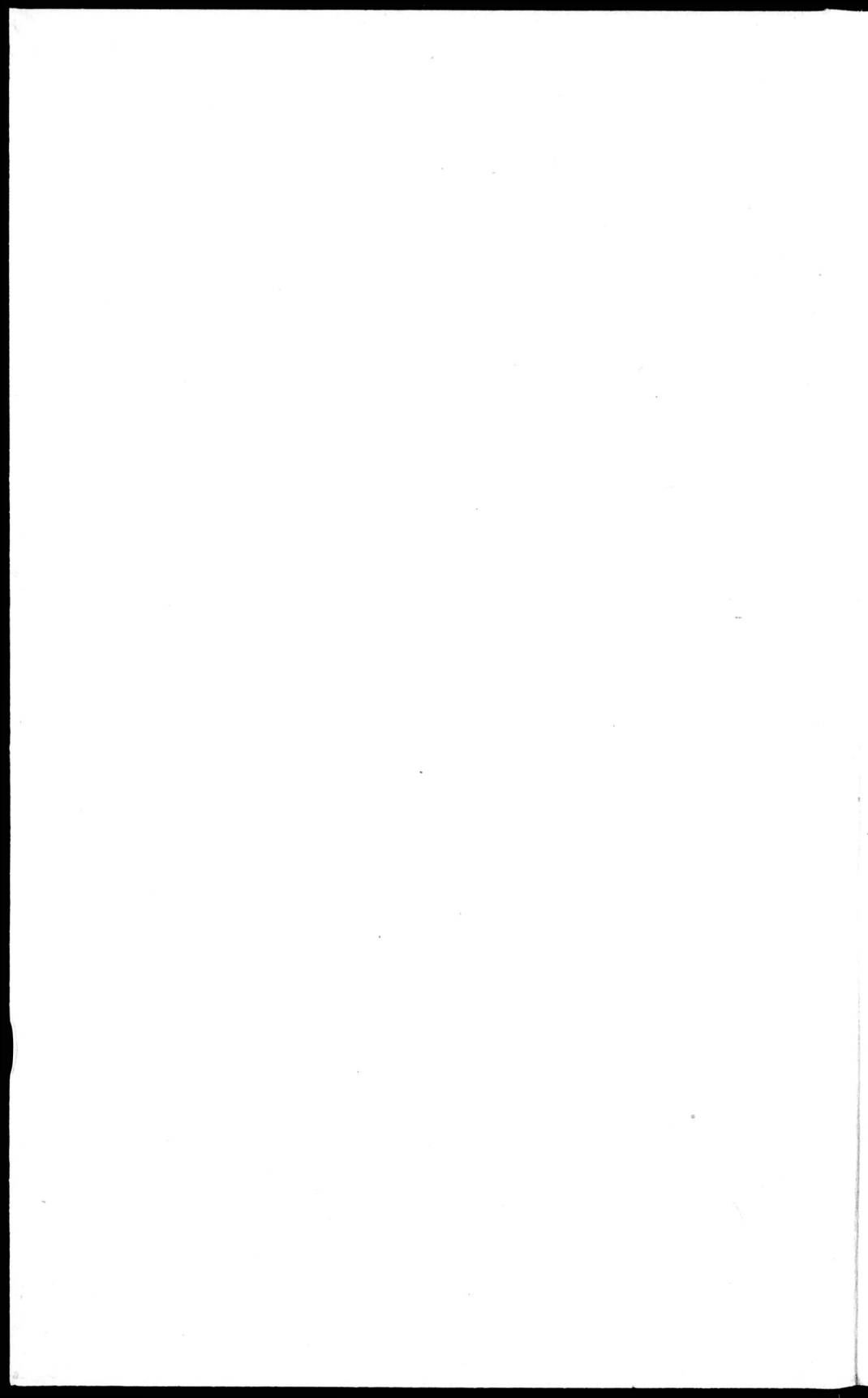
LEEWARDEN,

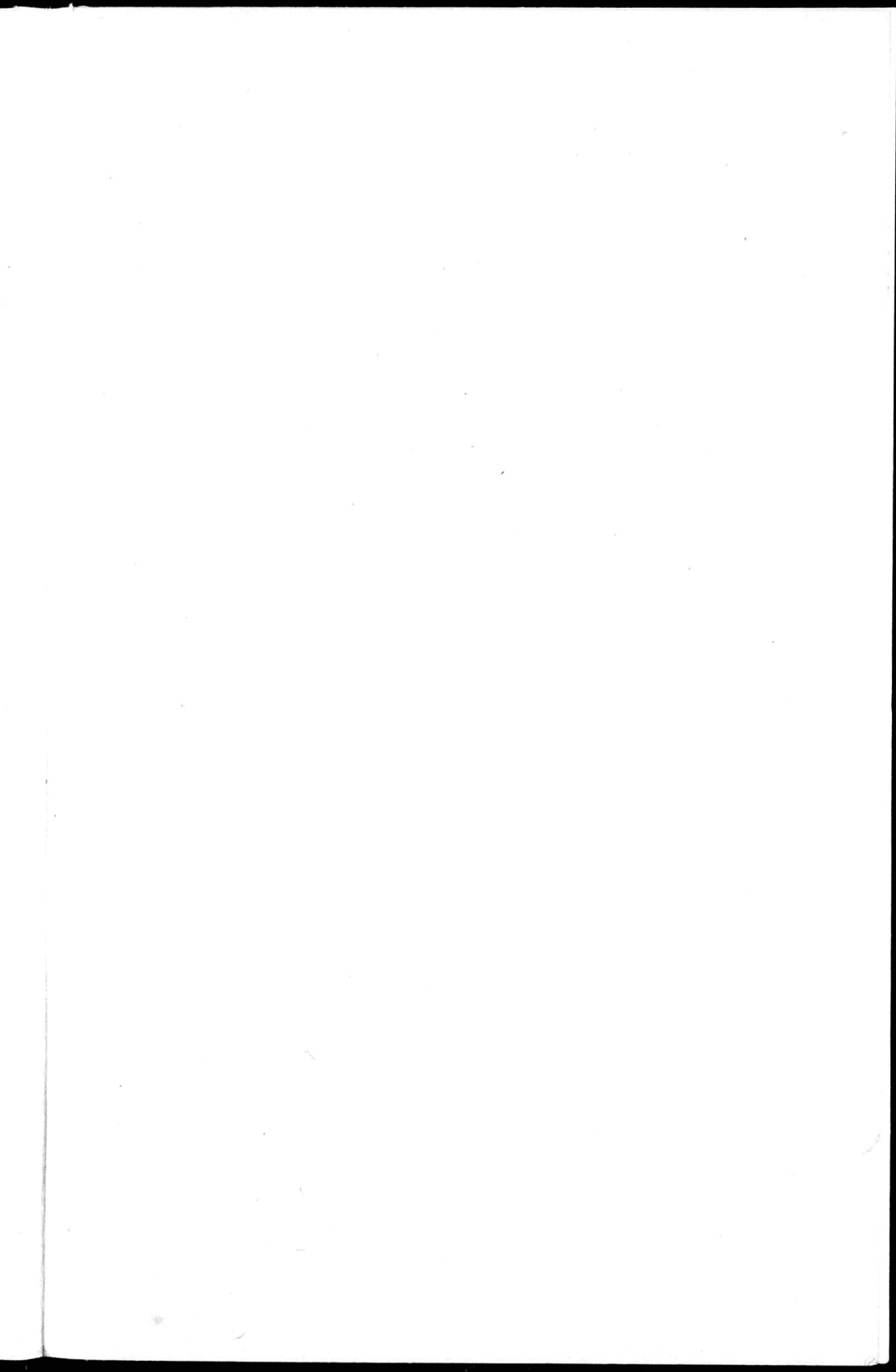
H. KUIPERS.

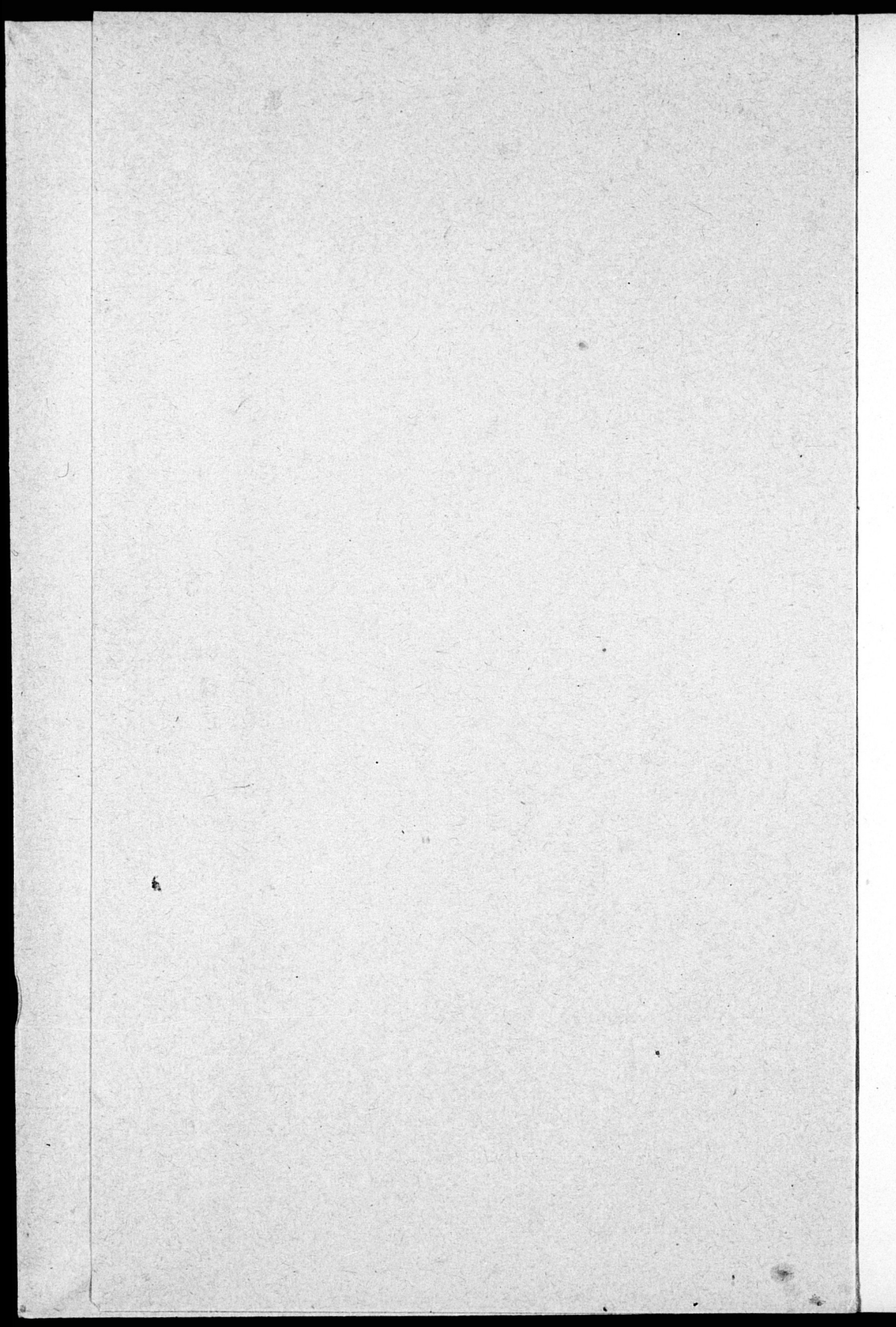
1867.

C

2737

c2737

2
v. e 2737

EEN ANDER TERTIUM

IN ZAKE DE

BESTRIJDING DER RUNDERPEST.

RIJKSUNIVERSITEIT TE UTRECHT

2742 350 2

EEN ANDER TERTIUM

IN ZAKE DE

BESTRIJDING DER RUNDERPEST.

Bezwaarlijk zal wel ooit eenige zaak zoozeer de algemeene belangstelling opgewekt, en zoo veler gemoederen in beweging gebragt hebben als de vreeselijke ziekte, waardoor onzen veestapel wordt geteisterd en de middelen tot hare bestrijding.

Met hooge ingenomenheid, zal dan ook door ieder die in staat is, het groote gewigt der zaak te beseffen, het Koninklijk besluit van den 2 Januarij jl., no. 37, zijn begroet, houdende benoeming eener commissie tot het doen van voorstellen tot bestrijding van den veetyphus (runderpest).

Die commissie heeft zich van hare gewigtige taak gekweten, bij rapport van den 18 Januarij ll., en het mag als een verblijdend verschijnsel worden beschouwd, dat eene zoo talrijke vergadering, als één enkel man de overtuiging uitsprak, dat de hand krachtig aan den ploeg moet worden geslagen om de kwaal te fnuiken. Trouwens van mannen die zich met de geschiedenis der ziekte vertrouwd hebben gemaakt, kon ook geen ander advies worden verwacht.

Algemeen was de commissie van oordeel, dat afmaking van alle ziek en verdacht vee, in den geest van het rapport der thans ontbonden commissie van veeartsen, van 30 Augustus 1865, namelijk „dooding van iedere koppel vee, zoo ziek als gezond, waarbij zich, al ware het slechts één geval voordeed,” het eenige bekende middel is, dat, mits goed toegepast en gevolgd door eene volledige desinfectie, tot uitroeijing der ziekte leiden moet.

Omtrent de uitvoering van den maatregel nogthans heerschte eenig verschil van meening. Eenparig wilde men de meest besmette streek naauwkeurig hebben aangewezen en bewaakt. De groote meerderheid wil, zoodra de middelen daartoe aanwezig zijn, aan den rand der besmet verklaarde streek, overal gelijktijdig te beginnen en voortgaande naar het centrum, met de onteigening en afmaking een aanvang hebben gemaakt, zoodat vóór het einde van den staltijd de zaak is afgeloopen.

Een der leden van de commissie evenwel, Zijner Majesteits Commissaris in *Zuidholland*, de HoogEd. Gestr. Heer LOUDON, kon zich met dit voorstel niet vereenigen, en heeft in eene bij het rapport gevoegde nota, zijn gevoelen en de gronden waarop het steunt uit een gezet.

Behalve meer ondergeschikte punten, bestaat het groote verschil tusschen het voorstel LOUDON en dat der meerderheid, in den tijd van aanvang met de afmaking binnen de lijn van afsluiting, terwijl door beide eene voortdurende strenge toepassing der wet van 15 Sept. 1866, daar buiten wordt voorgestaan, en gewezen op de noodzakelijkheid, dat ook andere

van besmetting verdachte voorwerpen dan vee, volgens de grondslagen dier wet kunnen worden onteigend.

Het is vooral met het oog op de groote kostbaarheid, in verband met de onzekerheid van welslagen van den maatregel der afmaking binnen de lijn, dat de Heer L. een tijdperk wil hebben afgewacht waarop de ziekte minder algemeen zal zijn. Zoodanig gunstig tijdperk trad ten vorigen jare in bij het begin van den weitijd. Het laagste cijfer der aangetasten kwam voor in het begin van Junij. Thans kan, volgens de Heer L., de afneming der ziekte vroeger worden te gemoet gezien, doordien de opstalling ook vroeger heeft plaats gehad. Op zulk een tijdstip nu, vóór den 1 Junij a. s., wil de Heer L. overal hebben afgemaakt als buiten de lijn, en daarmee gelijktijdig op denzelfden dag over de geheele uitgestrektheid der besmette ^{streek} hebben begonnen; *met uitzondering van de blijkbaar herstelden.*

Wanneer wij nu beide voorstellen resumeren, dan wil de meerderheid zoo spoedig mogelijk afmaken van den omtrek naar het centrum; de minderheid een gunstig tijdstip afwachten, en dan op denzelfden dag over de geheele uitgestrektheid met de kwaal breken.

Nu rijst, de beide stelsels beheerschende vraag: is de maatregel van afmaking binnen de lijn, bij den tegenwoordigen stand van zaken nog aan te bevelen?

Dezelfde wensch om voor zich zelve verantwoord te zijn, welke de heer L. noopte zijne overtuiging uit te spreken, gepaard met de vrees dat de wetgevende magt hare goedkeuring zal onthouden, aan de uitvoering van zulk een diepingrijpenden maatregel, en het noodlottige *secundum* — het laiser aller — daarvan het gevolg zal worden, dringt ook mij, mijne

bedenkingen daartegen in het midden te brengen, en een ander *tertium*, als de slotsom mijner innige overtuiging met bescheidenheid, maar tevens, met vrijmoedigheid, ter overweging aan te bieden.

Wanneer wij ons den tegenwoordigen toestand van den veestapel binnen de lijn voor den geest brengen, dan zien wij daar, behalve de nog niet aangetaste en zieke dieren, eenige duizenden welke de ziekte hebben doorgestaan en daardoor, blijkens de ondervinding, tegen een vernieuwden aanval zijn gevrijwaard. Van daar dat zulke dieren op hoogen prijs worden gesteld en zij, niettegenstaande hunnen vermagerden toestand en de geringe melkgeving, door het bijna doorgaande verwerpen der kalveren, met drie tot vierhonderd gulden worden betaald.

Zal nu de veehouder deze dieren, waarvoor hij zijne angsten tijdens de ziekte heeft doorgestaan, zijne vreugde bij de herstelling heeft beleefd, of zich zware geldelijke offers heeft getroost en waarop zijne hoop in de toekomst is gevestigd, lijdelijk zien dooden? Wel maakt de heer L. de restrictie: *met uitzondering van de blijkbaar herstelden*; doch er bestaat geen enkel kenmerk waardoor deze zich van de niet aangetaste onderscheiden. En op het getuigenis der eigenaren mag ten deze niet worden afgegaan, daar alsdan de laatste categorie waarschijnlijk uiterst klein zou worden en het doel ten eenenmale worden gemist. Teregt heeft dan ook de meerderheid dit teedere punt onaangeroerd gelaten.

Behalve dan de herstelden, zouden nog eenige duizenden runderen, die, hoewel nog gezond, met de

aangetaste in aanraking zijn geweest, volgens het voorstel der meerderheid, worden afgemaakt en begraven; naar dat van den heer L., afgemaakt en het vleesch aan de armen gegeven.

Moest er tusschen deze twee stelsels gekozen worden, dan zou, naar mijn bescheiden meening, het laatste de voorkeur verdienen, althans wanneer met de huiden ook de ingewanden en koppen werden begraven en alzoo de hoofdzetel der ziekte, de slijmvliezen, werden vernietigd.

Mogt evenwel het eerste op zóó groote schaal worden gevolgd; hoe zal zulks door de schamele klasse worden opgenomen?

Wat zullen de gevolgen zijn wanneer deze, aangezet en gesteund door de ontevredene veehouders, luisterende naar regt noch rede, door de militaire magt moet worden in bedwang gehouden of tot rust gebragt?

Neen, over de besmette streek binnen de lijn, moet thans, wat de fnuiking der ziekte door afmaking betreft, een onherroepelijk „te laat” worden uitgesproken, en wanneer ik het waag eene andere gedragslijn aan te geven, dan geschiedt zulks enkel uit een gevoel van plicht, waardoor ieder gehouden is zijne meening, tot welzijn van het algemeen, ten beste te geven.

In het aan den heer Min. van Binnenl. Zaken ingediende verslag betrekkelijk den veetyphus, van den Heer HENGEVELD, d.d. 23 October 1865, werd de vraag gedaan: „Zoude misschien bij het tegenwoordig zacht karakter der ziekte, eene natuurlijke be-

smetting door het niet afzonderen der zieken van de verdachten, te verkiezen zijn boven de langzame besmetting bij afzondering van de zieken?"

Reeds toen achtte ik het te laat om in de besmette streek de ziekte door het geweld der bijl, in haren loop te stuiten, en het was geenszins het vertrouwen op den zachten aard der altijd gevaarlijke vijandin, maar de overtuiging dat zij reeds te diep was ingeworteld om zich te laten uitroeijen, dat mij voor het "doorzielen" innam. Dat doorzielen wilde ook ik bevorderd hebben, doch niet met den slakkengang der natuurlijke besmetting, tegengehouden door allerlei gemeente-verordeningen en particuliere voorzorgen, maar langs den kortst mogelijken weg, door opzettelijke kunstmatige besmetting van iederen koppel, waaronder zich een ziektegeval had voorgedaan.

Ik vond mij gedrongen mijne denkbeelden dienaangaande uiteen te zetten in twee aan den Heer Commissaris des Konings in deze provincie gerigte missives, d.d. 4 en 15 November 1865 en door Z. H. Ed. Gestr. dadelijk na ontvangst in afschrift aan den Heer Minister van Binnenl. Zaken medegedeeld. (Mede opgenomen in "de Runderpest" van 4 Mei 1866, no. 64).

Wat het lot dier afschriften is geweest, is mij nimmer ter oore gekomen; ik meen evenwel dat zij wel eenige aandacht en proefneming op kleine schaal hadden mogen worden waardig gekeurd.

Die denkbeelden zijn door den tijd niet verflauwd, maar hebben steeds vaster vorm aangenomen, en komen, thans gewijzigd naar den gang welke de ziekte sedert genomen heeft, in hoofdzaak hierop neder:

Rondom de meest besmette streek eene lijn van afsluiting naauwkeurig te bepalen en te bewaken. Buiten die lijn op den bestaanden voet met de afmaking voort te gaan. Streng toezigt en straf op de vervoer van alle van besmetting verdachte voorwerpen, als in het rapport en bijlage is aangegeven.

Binnen den kortst mogelijken tijd, alle veekoppels binnen de lijn waaronder sedert de laatste twee maanden een geval van runderpest is voorgekomen, kunstmatig te besmetten, door eenvoudige overbrenging der smetstof van mond tot mond van de zieke op de gezonde dieren.

Gelijktijdig met de besmetting alle dieren te waarmerken met een onuitwischaar brandmerk op de hoorns of hoeven.

Alle dieren welke sterven of worden afgemaakt ten gevolge der kunstmatige besmetting, tegen de volle waarde te vergoeden.

Alle dieren, welke vier weken na de kunstmatige besmetting nog niet volkomen zijn hersteld, zonder onderscheid, af te maken en nevens de voor desinfectie ongeschikte voorwerpen naar de grondslagen der wet van 15 Sept. 1866 te vernietigen of te begraven.

Dadelijk na de kunstmatige besmetting, tot den 15^{en} dag na de afmaking, dagelijksche wasschingen der dieren en besproeiing der stallen met carbolzuurhoudend water, op verbeurte van vergoeding bij de niet nakoming.

Dadelijk na den 15^{en} dag na de afmaking, naauwkeurige krachtige desinfectie en vrijheid tot vervoer naar de weide en invoer van nieuw vee uit onbesmette streken, onder bepaling dat zulks regtstreeks naar de weide worde gebracht.

Mogt de kunstmatige besmetting op alle veekoppels binnen de lijn kunnen worden toegepast, wat ik niet waag te beoordeelen, maar aan met de locale omstandigheden bekende meer bevoegden ter beslissing overlaat, dan zou daardoor voorzeker de kans op welslagen en het toezigt op den vervoer zeer in de hand worden gewerkt.

Naar dit schema zou de zaak den volgenden loop kunnen nemen.

Zoodra eene daartoe strekkende wet was aangenomen en de middelen ter bestrijding der kosten waren aangewezen, benoeming van één hoofd aan wien de algemeene leiding is opgedragen. Dit hoofd verdeelt de besmette streek in rajons, in ieder van welke door hem een persoon, met de uitvoering belast, wordt aangesteld; benevens het noodige dienst-personeel. Hij belegt met de eerste eene algemeene vergadering, tot bepaling van tijd en wijze van uitvoering.

Nemen wij aan dat met de kunstmatige besmetting den 25 Maart een aanvang kan worden gemaakt en zij den 30 Maart is afgelopen, dan zou de afmaking der nog niet herstelde dieren den 30 April kunnen plaats hebben en men waarschijnlijk den 5 Mei daarmee ten einde zijn, zoodat den 20 Mei de gebeterde en welligt niet aangetaste, na eene wasching met carbolzuurhoudend water, in de weide konden worden gedreven.

Onmiddelijk daarna kon worden overgegaan tot de zuivering en desinfectie der stallen en verbranding of begraving van mest en andere voorwerpen, waar-

toe wel is waar een ruim tijdsbestek zou noodig zijn, doch het hoofddoel zou reeds den 20 Mei zijn bereikt: stuiting der ziekte, weidegang en aankoop van nieuw vee.

Langs dezen weg zouden niet alleen alle gebeterde worden behouden, maar ook op eenmaal alle besmette koppels zijn doorgeziekt, en mogt er aanwijzing bestaan om den maatregel over de geheele streek in toepassing te brengen, dan zou op 20 Mei a. s. binnen de lijn geen enkel voor de ziekte vatbaar stuk vee meer bestaan.

Het valt niet te ontkennen dat de kunstmatige besmetting een aantal offers zou kosten. Doch zal dat aantal aanzienlijker zijn en kan het in waarde opwegen tegen dat wat door het afmakings-systeem zal worden geveld en noodzakelijk ook de gebeterde moet omvatten?

Bovendien houd ik mij nog altijd overtuigd, dat de sterfte aanmerkelijk zou kunnen worden verminderd, door de te besmetten dieren aan eene voorbereidende behandeling te onderwerpen. Mijne denkbeelden dien-aangaande zijn neergelegd in straks aangehaalde missives (*), en ik vind mij gedrongen ze hier kortelijk te releveren.

Het heet aldaar: „Het is genoegzaam bekend, dat
 „ de onderwerpelijke ziekte is van typhuseus aard en
 „ gegrond in eene veranderde bloedmenging. Elke
 „ rationeele behandeling heeft dan ook ten doel, die
 „ bloedmenging te verbeteren, doch het beloop der
 „ ziekte is te snel om de bereiking van dat doel toe

(*) „De Runderpest” 4 Mei 1866, No. 64.

„ te laten. Van daar misschien, dat de expectatieve
 „ methode, die zich bepaalt tot de leefregeling, tot
 „ op dezen oogenblik zeker niet min gunstige resul-
 „ taten oplevert als het meest rationeele geneesplan.
 „ Wat evenwel onmogelijk is, tijdens de vestiging
 „ der ziekte in het ligchaam, komt mij voor mogelijk
 „ te zijn, wanneer daarop vooraf, vóór de inenting
 „ en tijdens het incubatie tijdperk werd gewerkt.

„ Eene eenvoudige toediening van het door PESSINA
 „ als voorbehoedmiddel zoo zeer aangeprezen en weinig
 „ kostbare ijzerhoudend zoutzuur, b. v., schijnt mij
 „ toe, met grond een goedaardig beloop der ziekte
 „ en daardoor gunstiger uitkomst van de inenting te
 „ mogen doen verwachten.”

Dat denkbeeld heeft geen genade kunnen verwerven
 in de oogen van wie daarover hadden te oordeelen,
 nogthans komt het mij voor, dat, ware het ongerijmd —
 eene teregtwijzing, of in het tegenovergestelde geval —
 eene proefneming op kleine schaal daarvan het nood-
 zakelijke gevolg had moeten worden.

Maar al ware het ook, dat de uitkomst niet aan
 mijne gunstige verwachting mogt beantwoorden, ook
 dan nog zou de kunstmatige besmetting dit boven de
 afmaking vóór hebben, dat de eigenaar, duizendmaal
 liever zijne dieren ziet sterven door de ziekte dan
 door het slagtmes, en dat er aan het einde der kuur
 geen gezonde en slechts een zeer klein minimum van
 enkel zieke zou behoeven te worden afgemaakt

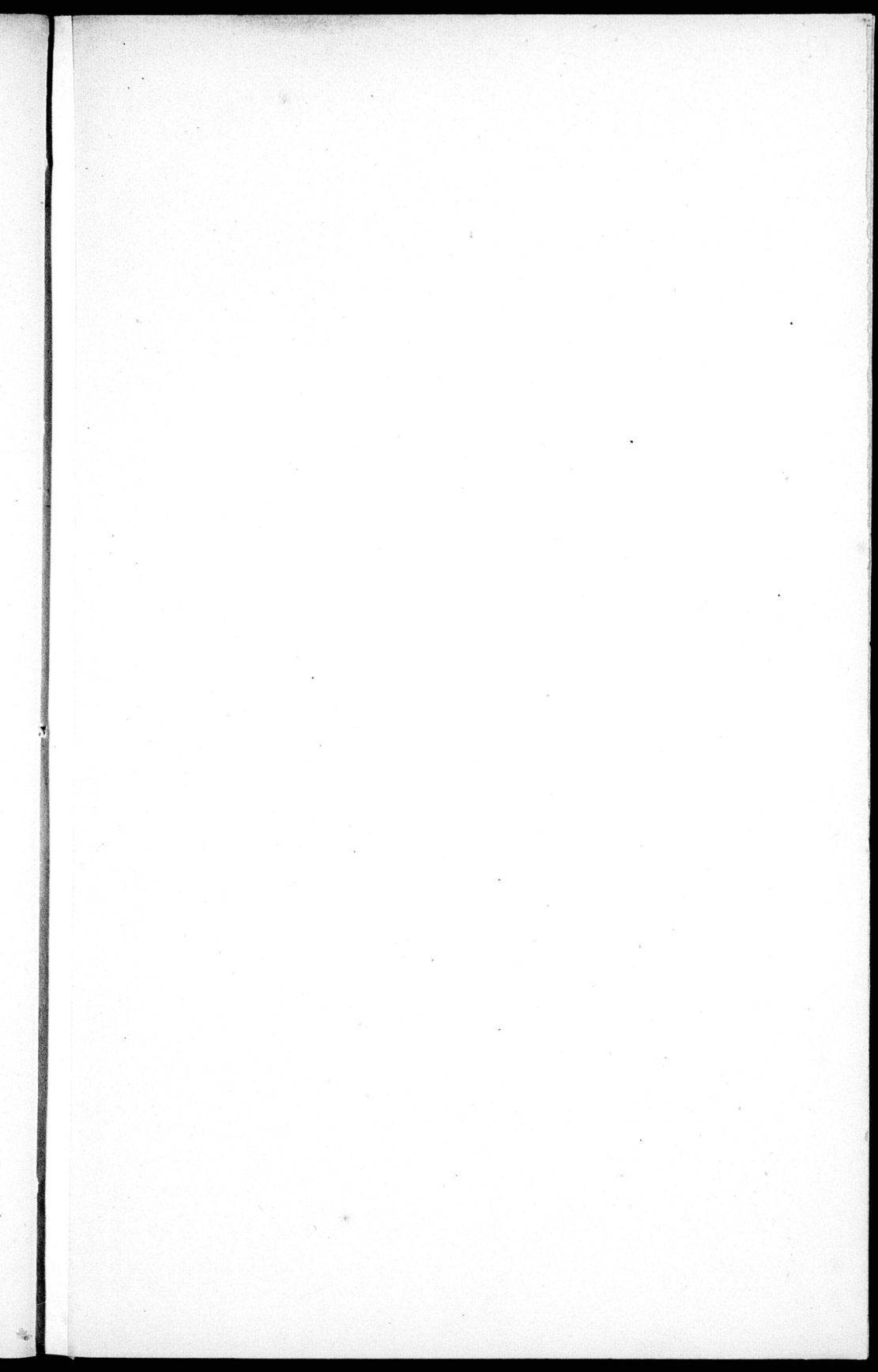
De tegenstand bij de uitvoering en de behoefte aan
 militairen steun, zou hierdoor grootelijks verminderen;
 en dit mag als geen geringe aanwinst worden be-
 schouwd.

Het spreekt wel van zelve dat men op den hier voorgeslagen weg om de ziekte te overwinnen, even als op ieder andere, zou stuiten op hinderpalen; doch zij zijn mijns inziens niet onoverkomelijk.

Een hoofdbezwaar zal zijn, dat er welligt eigenaren zouden gevonden worden die de opzettelijke besmetting niet zouden willen toestaan, en derhalve hunnen geheelen veestapel zou moeten worden onteigend. In dit geval zou alsdan tot de afmaking kunnen worden overgegaan, of de risico voor rekening van het rijk worden genomen, om later de gebeterde dieren waarschijnlijk tegen hoogen prijs te verkoopen. Zoodanige gevallen zouden evenwel steeds tot de uitzonderingen blijven behooren, daar men mag aannemen dat het eigenbelang wel tot inzicht zou brengen, dat minnelijke schikking de meeste voordeelen aanbiedt, daar alsdan de dieren welke sterven, door de opzettelijke besmetting, tegen de volle waarde worden vergoed, en de waarde der gebeterde, welke hun eigendom blijven, er zeer door wordt verhoogd.

Doch welke maatregel ook worde genomen: dat men zich haaste! — Ieder uitstel is eene miskenning van het doel: stuiting der kwaal tot behoud van den veestapel.

Het gevaar is minder gelegen in de kwantiteit dan in de kwaliteit: één zieke is evenzeer in staat de besmetting te verbreiden als duizend. En daarom niet gewacht totdat de ziekte tot een minimum is gereduceert, maar aanstonds krachtig aangevat; de staltijd biedt andermaal eene gelegenheid aan om de hydra den kop te verbrijzelen.

1796314

